

Skalka – poznámky k historii dvojjobce

Pískovce a zdroj vody

Skalka je odedávna považovaná za jednu z bran do pískovcových bludišť Roverských hor. Většina jejích domů ale stojí na jemnozrnných prachovitých pískovcích, které snadno zvětrávají na písek a přirozené výchozy netvoří. Kvádrové pískovce totiž budují jen nejvyšší polohy. Na mnoha místech jsou v nich vysekané hospodářské místnosti a sklepy, třeba na svazích kopce s lesní hospůdkou *Waldesruh* (dnešní bufet) nebo na hřbetu za domky jižně od návsi. Na rozdíl od kvádrových pískovců mají níže položené prachovité pískovce tendenci zadržovat vodu, proto se dole ve vsi drží rybníčky. U hájovny byly dokonce dříve přirozené pramenné vývěry.



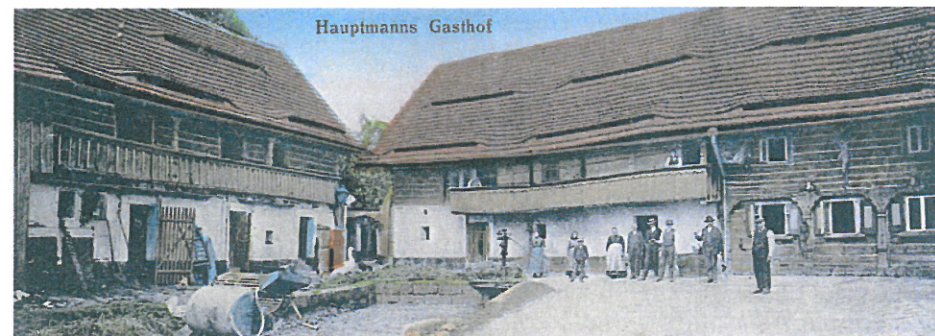
Náves s rybníčkem kolem roku 1919. „Lucerna“ v popředí je nejspíš zvonice, dodnes už nedochovaná

Podobně jako Blíževedly má Skalka svůj vlastní zdroj pitné vody. Vodovod postavila už kolem roku 1909 ústecká firma Alfred Bail. Z 37 m hluboké studny východně od rybníčku na návsi byla voda vytlačovaná do vodojemu nad obcí, na začátku Husí cesty. Pumpu poháněl větrník o průměru 5,5 metru, umístěný na železné věži vysoké 24 metrů. Po válce už údržba vážila a větrník prý skřípal tak, že byl slyšet až na Vlhosti. Dnešní vrt HV-11, kousek od vodojemu, byl vyhloubený v roce 1982 Stavební geologií a má hloubku 220 m. Vodu jímá z hloubky 105 metrů. Jako rezervní zůstává mělký vrt HV-10 o pár desítek metrů dál po Husí cestě.

V jednom místě západně od Skalky překonává silnice z Blíževedel menší terénní vlnu. Dnes tu žádné skalní výchozy nejsou, ale ještě ve 20. letech minulého století se ze silničního zářezu vysypávaly destičky vápnitého pískovce – zřejmě šlo o stejnou vrstvu, jaká vystupuje v lůmku u křížku na jihozápadní patě Vlhosti. Martha Stellwagová ze Stvolínek zde našla spoustu otisků zkamenělých ústřic a jiných mlžů. Na základě jejích nálezů pak v roce 1929 geolog Hermann Andert zjistil skutečné stáří těchto vrstev a vysvětlil geologický vývoj celé vlhošťské kry.



Výřez mapy 3. vojenského mapování (Františko-josefského) pro okolí Skalky. Znárodněn je větrník na východním konci návsi. Zdroj: <http://oldmaps.geolab.cz>



Hauptmannův statek kolem roku 1919

Rozdvojení z moci úřední

Skalka patřila šlechtickému rodu Sezimů z Ústí, kteří sídlili na Úštěku. Zmiňována je například v zemských deskách k roku 1545, kdy došlo po smrti Jana Sezimy k dělení panství mezi jeho potomky. Je zde uvedena pod českým názvem Skalka, i když v pobělohorské době došlo k poněmčení obyvatel a překroucení názvu vsi na *Skalken*. V rámci konfiskace tehdy převzali roku 1623 celé úštěcké panství jezuité z Liběšic a Skalka se stala součástí liběšického panství. Zřejmě už od začátku 16. století, ze kdy pocházejí první zmínky o pěstování chmele na Úštěcku, byla Skalka tradiční chmelařskou obcí. Část obyvatel se také živila ovocnářstvím nebo chovem dobytka. V roce 1833 je zde uváděno 31 domů a 157 obyvatel. Zajímavé je srovnání s dneškem, kdy má celá Skalka 28 domů a 79 obyvatel.

Do tehdejších počtů pro Skalku se navíc nezapočítávalo několik stavení kolem bývalé hájovny, podél cesty na Hvězdu. Ty představovaly samostatnou enklávu, oddělenou po velkou část historie od zbytku obce. Byla založená litoměřickým biskupstvím v roce 1660 a do roku 1676 se rozšířila na 10 domků. Patřila pod stvolínecké panství a v roce 1833 měla celkem 50 obyvatel. Byť se chalupy kolem hájovny tradičně řídily obecním právem blíževedelským, byly při katastrálním mapování roku 1843 přiřazeny ke vsi Hvězda. Při vytváření nového administrativního členění monarchie v roce 1849 byly obě části dnešní Skalky začleněny do okresu Úštěk, ale domky kolem hájovny – stále jako součást poněkud vzdálené Hvězdy – musely o tři desetiletí později na základě úředního nařízení získat samostatný název Theildorf-Skalken, tedy zhruba „částečná ves Skalka“. V hájovně sídlil až do roku 1882 panský nadlesní, než byl přeložen do hlavního sídla panství – do Stvolínek.

Komunikační uzel

Putujeme-li po Husí cestě ze Skalky směrem na Husu, sledujeme starou komunikaci, pro níž se časem vžil název Husí cesta. Na hlavním hřbetě i na jeho odbočkách se dodnes zachovaly do pískovce zahloubené vozové cesty, zčásti zarovnané náspem dnešní, moderní cesty. Prý zde bylo v minulosti patrné až 35 kolejí vedle sebe. Význam Husí cesty se udržel i proto, že byla podél ní vedena hranice mezi panstvím Zahrádky (Neuschloss) a Doksy (Hirschberg). Ještě donedávna byly podél cesty hraniční kameny s písmeny N a H. Ve středověku prý kolem Skalky vedla hlavní spojovací cesta mezi Českou Kamenicí a Hošťkou s pěší odbočkou na Mělník přes Sukorady a Liběchov.

Kraví doly

Při chůzi ze Skalky směrem na Husu se nám po pravé ruce otevírají rokle směřující k jihu, dnes souborně zvané Kraví doly. Německé obyvatelstvo mělo pro každou rokli svůj název. Mnohé z nich jsou dnes už téměř zapomenuté. Základem pro místní názvosloví je zpráva Antona Paudlera o jeho výpravě přes Roverky před rokem 1885. V ní vystupují postupně tato jména: Hluboký důl (*Tiefer Grund*), Spálený důl (*Brandgrund*) a za návrším *Halsbreche* (přeložitelné jako „krkolomný terén“ pak Riemerův důl (*Riemergrund*), jímž dnes vede do Spáleného dolu modrá značka. Jak lze vyčíst ze starých map, dál na východ ho následuje Schafferhanelův důl (*Schafferhanel Grund*) a před Husou pak Husí důl (*Gansgrund*). Průvodce z roku 1930 připomíná, že ve Spáleném dole stávala lovecká bouda nedaleko Valdštejnské jeskyně.

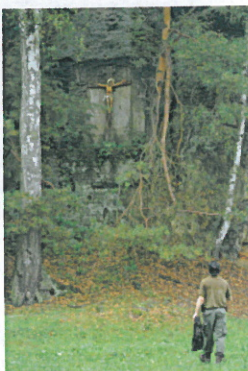
Pruský kámen a Píchův kámen

Na dně Spáleného dolu leží Pruský kámen, balvan značných rozměrů. Dnes je vedle něj vybudované malé posezení. Podle vzpomínek revírníka Valeše dříve nesl letopočet 1866, dnes lze nalézt už jen značně poničený nápis *Preussenstein*. Jak se můžeme dočíst ve starých kronikách, v tomto roce se zde zastavil se svými koňmi a služebnictvem hrabě Kounic a posvětil zde. Zdá se ale podivné, že by se k této události vztahoval samotný název místa. V létě 1866 vrcholila ve středních Čechách prusko-rakouská válka, přičemž předsunuté pruské oddíly pronikly Jestřebskou kotlinou až do Zahradek. Po uzavření příměří táhla v srpnu a září přes Ústěh a Kravaře vracející se pruská vojska. Že by se název nějak pojil s jejich pobytom ve Skalce? Stejně tak je možné, že události roku 1866 mohly oživit již pozapomenutý místní název a přiřadit mu jiné časové určení. Už 13. září 1778 totiž došlo u Skalky během války o dědictví bavorské k potyčce mezi císařskými husary z Kalnokyho regimentu a pruskými husary. Při potyčce upadl jeden pruský husar do zajetí.

Píchův kámen (*Pichastein*) je skalní věží v Hlubokém dole, na úpatí Koňského vrchu. Jedná se o nejstarší horolezecký objekt na Roverkách: první cesta na něj byla vylezena Franzem Pichou už kolem roku 1910.



Bývalá hájovna na východním konci vsi patřila téměř tři století k jinému katastru



Kříž Bockstein Kreuz s Kristem vymalovaný na plechu se zvedá nad starou vozovou cestou vedoucí do Stranného



Pruský kámen ve Spáleném dole

Žralok